

גליון מספר

51

סיוון תשע"ט
יוני 2019

הדין והדליין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and its Decisor : Rabbinical Court Decisions in Family Matters

כתובה

תנאים למתן גט

מזונות

ילדים

קידושין

מערכת הדין והדיין:

יו"ר המערכת: פרופ' רות הלפרין-קדרי, ד"ר סוזן וייס
עורך ראשי: פרופ' עמיחי רדזינר
חברי המערכת: עו"ד עדי ה, עו"ד שי זילברברג,
עו"ד אסנת פרינץ
מנהלת ומפיקה: עו"ד קרן הורוביץ, מנכ"לית מרכז רקמן
סגניות עורך: דפנה נטוביץ', נועה קסיר-פז
עיצוב וביצוע גרפי: ברק נתיב

כתובת המערכת:

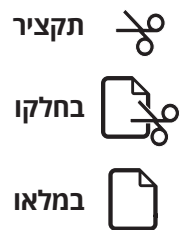
המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן 5290002
טל: 03-5318895, פקס: 03-7360499
www.rackmancenter.com
e-mail: dvd.rackman@gmail.com

ראשי תיבות

בזה"ז - בזמן הזה
בע"כ - בעל כורחו/ה
ג"פ - גט פטורין
דמו"י - דת משה וישראל
דר"ת - דרבינו תם
זמ"ז - זה מזו
חדר"ג - חרם דרבינו גרשום
טו"ר - טוען/ת רבנית
טו"מ - טענות ומענות
כ"ש - כל שכן
לכו"ע - לכולי עלמא
לפי"ז - לפי זה
עו"ס - עובד/ת סוציאלי/ת

פו"ר - פריה ורביה
פרש"י - פירוש רש"י
צ"ב - צאן בהל
שאל"כ - שאם לא כן
שכ"ו - שאר כסות ועונה
שלו"ב - שלום בית
חוי"ק - חופה וקידושין

סימני הבאת פסקי דין

תוכן עיניינים

כתובה	2
תנאים למתן גט	4
מזונות	6
ילדים	8
קידושין	10

דבר המערכת

בפסק הדין האחרון בגליון זה נידון מקרה של בקשת היתר נישואין לילד שנולד מתרומת זרע לאם החיה בזוגיות עם אשה. מדברי הדין בבית הדין האזורי עולה שהיתרים כאלה ניתנים, למרות הקשיים ההלכתיים הניכרים העומדים בפני בתי הדין, אולם במקרה זה הוא מסרב לתת היתר בשל נילו הצעיר של הילד שממילא אינו עומד בפני נישואין (אם כי מדבריו עולה שבמקרים אחרים אין מניעה ממתן ההיתר גם לילד צעיר). אשר על כן, כנראה שמתן ההיתר בשלב זה הוא בעיקרו הצהרתי, והוא יהווה לדידו של הדיין "הכשר", כלשונו, שיתן בית הדין "להקמת מערכות זוגיות מהן מסתייגת ההלכה בכל תוקף". עמדתו זו נדחית בידי בית הדין הגדול אשר נותן היתר נישואין בלתי מוגבל לילד.

אכן, ניתן לראות בפסקי דין שונים את המדיניות המאפשרת מתן היתר נישואין לקטינים שנולדו מתרומת זרע אנונימית של גבר יהודי (תרומה מזרע של מי שאינו יהודי אינה יוצרת כמובן בעיות של יוחסין). כך, למשל, בשתי החלטות בתיק 1123955/1 שנתן לאחרונה בית הדין בצפת (פסקי הדין פורסמו במאגרים). בפסה"ד הראשון פותח ביה"ד בהצגת עמדתו כי לכתחילה "יש לאסור על רווקה להפרות את עצמה מתרומת זרע בבנק הזרע", וזאת בשל חששות שונים שהוא מפרט בדבריו. למשל, החשש שמא הנולד/ת יינשא לקרובי משפחה מצד אביהם או שמדובר בתורם עם פסול יוחסין העובר בירושה לצאצאיו או תורם כהן (אשר בנו אינו יודע שממילא גם הוא כהן). עם זאת, בדיעבד בית הדין קובע כי יש להתיר את הבת להינשא לכל, כולל לכהן. נימוק מרכזי הוא ההסתמכות ההלכתית על מושג הרוב, ובמקרה זה: ההנחה שרוב התורמים הינם, כפי שהוא רוב אוכלוסיית הגברים בישראל, יהודים שאינם כהנים ואינם בעלי בעיות יוחסין, וכן שהסיכוי הסטטיסטי שהבת תינשא לבן משפחתה הוא קטן.

עם זאת, כמה חודשים מאוחר יותר נתן בתיק זה ביה"ד את ההבהרה הבאה: "מי שנולדה מתרומת זרע שמותרת לבוא בקהל, הנה בשעה שתבוא להינשא, מעיקר הדין לא ניתן לחייב את המבקשת ואת הגבר המעוניין להינשא לה לבצע בדיקה גנטית לוודא שאינם קרובים. אך יחד עם זאת כדי לוודא מעל לכל ספק שאינה נישאת לאחיה מאביה, ראוי לכתחילה לבצע בדיקה גנטית, או לחלופין יש לשאול את אבי הגבר המעוניין להינשא לה, האם הוא תרם תרומת זרע בעבר". החשש המובע בדברים אלה גם עומד מאחורי הצעות של דיינים לשנות את מדיניות האנונימיות המוענקת לתורם הזרע בישראל. ראו למשל דברי הרב דוד מלכא בספר המסכם את כנס הדיינים תשע"ח, עמ' 264.

כתמיד, נשמח לקבל מקהל קוראינו פסקי דין לשם בחינת פרסומם ב'הדין והדיין'.

קריאה מועילה,

פרופ' עמיחי רדזינר
עורך ראשי

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי
כל הזכויות שמורות ©
ISSN 1565-4176

כתובה

אחר הסכום הברור. בענייננו פשוט וברור שאין אדם, גם לא אחד מאלף, שיתחייב בתוספת כתובה בסכום נמוך כ"כ של 555 ש"ח. ופשוט וברור שנפלה כאן טעות סופר והרב מסדר הקידושין השמיט בטעות את המילה 'אלף'". כך עולה מדברי הרמ"א (חו"מ מט, ב) שאם ברור שמדובר בטעות סופר הרי שהשטר כשר. לכאורה דעתו של ר' יוסף קארו שונה, אולם בכנסת הגדולה (הגה"ט אות יב) כתב שלא מצאנו חולק בזה, וכן עולה מדינו הארוך של התומים (שם, ס"ק ה) שמדבריו עולה "שכאשר הטעות מוכחת מתוך השטר לכו"ע השטר כשר... וכן הסכים הניבוט שם ס"ק ה וכן משמע בביאור הגר"א שם ס"ק טו".

לאור האמור נפסק: המזכירות תקבע מועד לדיון בתביעת האשה לכתובתה, כאשר תביעת הכתובה תעמוד ע"ס 555,000 ש"ח. כיון שעל הצדדים להתגרש, על המזכירות לקבוע דיון בהקדם לסידור הגט.

בגדול:

האיש מערער בטענה כי מחמת הספק יש לפסוק כי לא ניתן להוציא יותר מסך 555 ש"ח. הסתמכותו של בית הדין על "סרט החופה בו הואים את הרב מסדר הקידושין מכריו ברוב עם כי סכום הכתובה הינו 555 אלף ש"ח הינה מוטעית באשר לא ניתן לצפות מהחתן שבמצב זה יתקן את מסדר החופה".

יש לדון בדרך בה הגיע ביה"ד האזורי למסקנתו, שהרי דברי התומים עליהם הוא מסתמך מדברים על כך שהטעות מוכחת מתוך השטר עצמו. לכאורה כאן אין הדבר כן, "שאף בית הדין עצמו הצריך לכתוב כי שמע את סרט החתונה ושמע כי הרב המסדר אמר את הסכום הגבוה ואם כן לא פשיטא ליה במאת האחוזים מתוך השטר שכן הם הדברים. אמנם נראה כי בעניין זה אין צורך להגיע למה שכתב בית הדין האזורי שיש כאן הוכחה מתוך השטר עצמו בעניין שהוי מוכח מתוכו, ואף אם מדובר באומדנא חיצונית עדיין יש לקיים את פסק הדין האזורי".

אמנם השולחן ערוך (חו"מ מב, ה) קובע כי בשטר בו מופיעים שני סכומים המופיעים יחדיו כדוגמת "מאה שהם מאתים" יש ללכת אחר הפחות מביניהם, אולם ישנה תשובה של ראנ"ח בשו"ת מים עמוקים "שבמקום שיש אומדנא לאחד מהצדדים אזלינן בתר אומדנא, ודברים אלו הובאו בהרבה אחרונים שנקטו כן לדינא... דברים אלו אמורים כלפי מקום בו אנו מפרשים הלשון ממש ואילו במקרה שלנו אין אנו מפרשים על פי אומדנא הלשון אלא מכריעים לאיזה אחד מהלשונות כיוון בעל השטר, אמנם מדברי רעק"א שציין לדברי הראנ"ח בעניין של מנה מאתיים חזינן שיש כוח באומדנא לפרש אף באופן זה שכל שהדבר ספק ניתן לפרש איזה מהלשונות הוא עיקר השטר ואיזה הינו בטעות".

הבעיה היא שבאותו סעיף בשו"ע נקבע כי בשטר בו מופיעים שני סכומים שלא בסמוך זה לזה, יש ללכת אחרי הסכום המופיע תחתון יותר. "ולפי זה צריכים אנו לדון בגדר הכתובה שלפנינו, האם סתירת הדברים בין הלשונות הוא מעניין ספק ובגדר יד בעל השטר על התחתונה שאז מהני אומדנא להכריע הכוונה, או נאמר כי יש לפנינו גדר של הלך אחר התחתון ואז תליא הדברים בפלוגתא האם ניתן ללכת אחר אומדנא". הטעם המופיע בכמה פוסקים לכך שיש להעדיף את הסכום התחתון הוא "משום שאומרים שחזר בו, אמנם זה אומרים באופן שהדברים מופרשים אחד מהשני ומה שאין כן בסמוכים שחזר הדין לעניין ספק ויד בעל השטר על התחתונה".

1 | דינה של כתובה המכילה סתירה בין הסכום המופיע במילים לבין הסכום המופיע בספרות

בית הדין הרבני פתח תקווה:
הרב בנימין אטיאס - ראב"ד
הרב דוד בר שלטון - דיין
הרב אברהם אבידר - דיין

בית הדין הרבני הגדול:
הרב יצחק אלמליח - דיין
הרב יעקב זמיר - דיין
הרב מיכאל עמוס - דיין

העובדות

האשה תבעה גירושין בנין אלימות מילולית, איומים ועוד. ביה"ד קבע שיש לה עילות מבוררות לגירושין ובשלב מסוים הסכים הבעל להתגרש. האשה תובעת כעת את כתובתה בה נכתב הסכום כך: "555,000 ש"ח) חמש מאות חמישים וחמש ש"ח". הבעל טוען שעליו לשלם רק 555 ש"ח. ביה"ד החליט לדון בתחילה בשאלת גובה הכתובה ללא קשר לשאלה האם האשה זכאית לה. בדיון שהתקיים בביה"ד האזורי הוצג סרט הווידאו של החתונה בו נשמע בברור שהרב הקריא "חמש מאות חמישים וחמש אלף ש"ח".

נפסק:

באזורי:

מה דינה של הכתובה שיש בה סתירה בין הסכום במילים לבין הסכום במספרים? מן המקורות התלמודיים ומן השו"ע (חו"מ מב, ה) עולה שכשיש סתירה בין שני סכומים המופיעים בשטר אחד, גובים את הפחות שבהם "שיד בעל השטר על התחתונה". ובפתיחי חושן הלכות שטרות פרק ה' הערה כג כתב: "וכשכתוב מאה שהם מאתיים אינו גובה אלא מאה, ונראה דה"ה כשהסכום כתוב גם במלים וגם במספרים, כמו שנוהגים בשיקים, ויש סתירה בין הסכום במלים לבין הסכום במספרים, יד בעל השטר על התחתונה והולכים אחר הפחות שבהם, וכן כל כיוצא בזה".

עם זאת, קובע ביה"ד שאין זה רלוונטי למקרה דנן: "אולם נראה דכל זה אינו אלא בסתירה שלא ברור האם הייתה כאן חזרה או טעות. אולם אם יש לפנינו טעות מוכחת, פשוט שהשטר כשר והולכים

בעבודתו שם השתכר שכר גבוה וכתוצאה מסירוב האשה נאלץ להתפטר ממנה. האשה אינה מכחישה זאת, אך טוענת שחזרה בה בשל תחושת הבדידות שלה בחו"ל והתחושה שאין זה מקום ראוי לגדל בו את ילדיהם. הבעל אף העלה טענות הנוגעות לכספים שהאשה לקחה שלא כדין וכן דרש פיצוי בגין הגירושין.

✂ נפסק:

ביה"ד בוחן את השפעת התנהלות האשה על זכותה לכתובתה, וכתוצאה מכך גם על זכויותיה לפי חוק יחסי ממון. הוא עומד על כך שקיום יחסים בין נשים הוא דבר שלילי ואסור. הרמב"ם (הלכות אסורי ביאה כא, ח) קובע כי מדובר באיסור, אולם נחלקו הפוסקים האם מדובר באיסור תורה או באיסור בעלמא שאינו מוגדר כדבר שבערווה (ראו פרישה באה"ע כ ס"ק יא).

עם זאת, אין במעשה זה בכדי להפסיד אשה מזכויותיה הממוניות: "ביה"ד הבהיר גם במהלך הדיון, כי אשה כ"ל אינה מפסידה כתובה או תנאי כתובה. אין זה מוגדר כמעשה כיעור שבסימן יא שבשו"ע אהע"ז. ואף אינו בבחינת עוברת על דת (שו"ע אהע"ז סי' קטו) שמכשילה את בעלה. ולכן אין הדין להפסידה כתובה או תנאי כתובה. כמו כן אין האשה נאסרת על בעלה כשיש לה יחסים עם אשה אחרת. (הפסד כתובה או מזונות אשה בכה"ג, יתכן במקרים בהם יוכח שהאשה הינה מורדת מתשמיש כתוצאה מנטיה זו, דבר שלא הוכח בנדו"ד, ולדברי האשה, קשריה עם האשה נוצרו עקב יחס קר של הבעל כלפיה)."

ביה"ד גם התרשם שהאשה דווקא רצתה בהמשך קיום הנישואין, אולם הבעל הוא זה שיזם את הפרידה והגירושין. לא היו לו הוכחות על קשרים אינטימיים של האשה לפני מועד הגשת התביעה לישוב הסכסוך, אלא רק ראיות נסיבתיות בלבד, "יבודאי שגם אם היתה מפסידה זכויותיה מחמת הקשר הנ"ל, אין להפסידה ממון בהוכחה נסיבתית זו". על כן ביה"ד קובע כי אין כאן מקום לחלוקה לא שוויונית של הרכוש וכי הוא יחולק בשווה.

לעניין מועד הקרע - לא הוכח כי נוצר קרע מלא טרם הבקשה לישוב הסכסוך, וממילא המועד של הקרע המלא הוא בעת הגשת תביעת הגירושין וההפרדה הרכושית. כאמור, קיום יחסים בין נשים אינו גורם להפסד כתובה ותנאים, אך בכל מקרה ביה"ד לא התרשם שהיו יחסים כאלה לפני הגשת הבקשה לישוב סכסוך והאשה אף הייתה מוכנה לשיקום היחסים עם בעלה.

עם זאת, ביה"ד קובע את מועד הקרע למספר שבועות טרם הגשת הבקשה לישוב סכסוך, לזמן בו עזב הבעל את הבית. "אנו מתרשמים שלפני מועד זה, אף שמערכת היחסים בין הצדדים בתקופה הסמוכה, חודש-חדשיים קודם לכן, סבוכה, מלאה בויכוחים ומריבות, בכל אופן ניתן לומר שעדיין מערכת היחסים בין הצדדים היתה עדיין ברט איחוי, ויתכן שביעוץ נכון היתה מערכת היחסים עולה על דרך נאותה, גם אם לא 'על דרך המלך'. אולם בהפרדות הצדדים פיזית - מגורים בבית נפרד של כ"א מבני הזוג, החל להיות בין הצדדים קרע של ממש שהביא לגרושין, ללא תקנה".

חזרתה של האשה מהסכמתה לעבור לחו"ל - גם אם אכן נגרם הפסד כלכלי ניכר, זכותה של האשה הייתה לחזור בה וטענותיה נראות לבית הדין. בכל מקרה, אין בטענה זו בכדי להביא לאיזון לא שוויוני בפרט בשל העובדה שהבעל התפטר מיוזמתו מעבודתו זו

במקרה דנן מדובר בסכומים הסמוכים זה לזה ואף יותר מכך: כתיבת המספר במילים ובמספרים מטרתה לחזור על הסכום בשתי צורות למען מניעת טעות או זיוף. זה מקרה שאף עדיף מדברי השו"ע המדבר על "מאה שהם מאתים" לעניין חוזק הספק, וכאן נוכל ודאי לפסוק על פי דברי ראנ"ח שבמקום אומדנא ניתן לפשוט הספק גם על ידי אומדנא חיצונית.

לפי זה פשוט שיש לקבוע כי בשטר הכתובה שלפנינו ההתחייבות הינה על סך 555 אלף ש"ח.

יש גם טעם נוסף לקיים את הסכום הגבוה. מדובר כאן בצדדים בני עדות המזרח הנוהגים לקבל קניין על הכתובה, "ומאחר שפשוט לנו כי החתן הסכים להתחייב על הסכום הגבוה מכוח האומדנא וברור כי הרב מסדר הקידושין קרא בקול רם כי מדובר בסך 555 אלף ש"ח ועל כך קיבל החתן בקניין אם כן אף אם היינו אומרים כפי טענת המערער כי השטר אינו תקף, מכל מקום יש כאן התחייבות כתובה בקניין שתופסת אף שלא נכתב על כל פנים כדין מלווה על פה וכמבואר באבן העזר סימן סח".

באזורי: תיק מס' 1087988/2, ניתן ביום כ"ב סיון תשע"ח (5.6.2018); בגדול: תיק מס' 1181433/1, ניתן ביום כ"ב במרחשוון תשע"ט (31.10.2019). הופיעו: עו"ד אפרת אלמדון בייראך (לאשה), עו"ד גלעד גלזמן (לאיש).

פסק הדין עוסק גם בנושא ראיות.

2 | קיום יחסים בין נשים אינו גורם להפסד כתובה, וממילא גם אינו יכול להוות שיקול בחלוקת הרכוש המשותף

בית הדין הרבני האזורי תל אביב-יפו:
 הרב **צבי בן יעקב** - אב"ד
 הרב **יצחק הדאיה** - דיין
 הרב **משה בצרי** - דיין

☑ העובדות:

הצדדים התגרשו ב-2018 כאשר נושא הרכוש נותר במחלוקת. הבעל טוען שיש להפעיל את סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון ולחלק את הרכוש בצורה לא שוויונית לטובתו. זאת משום שהאשה עברה לחיות עם אשה שפגשה בקבוצת ספורט בה היא משתתפת. עוד תבע הבעל כי מועד הקרע יקבע ליום בו התחילה אשתו לשעבר להשתתף בקבוצה זו, ולא במועד הבקשה לישוב סכסוך. עוד טען הבעל כי האשה חזרה בה מהסכמתה לעבור עמו לחו"ל.

תנאים למתן הגט

3 | דיון בזכות האשה להבטיח את זכויותיה הממוניות טרם מתן הגט וחובת בית הדין לדון בכובד ראש בדרישתה לכך

בית הדין הרבני האזורי תל אביב-יפו:
הרב **צבי בן יעקב** - אב"ד
הרב **יצחק הדאיה** - דיין
הרב **משה בצרי** - דיין

בית הדין הרבני הגדול:
הרב **יצחק אלמליח** - דיין
הרב **מיכאל עמוס** - דיין
הרב **מימון נהרי** - דיין

העובדות:

בני הזוג נשואים כשמונה שנים. לפני שנה וחצי פרץ משבר והבעל עזב את הבית. הוא חויב בבית המשפט במזונות לשתי הבנות של הזוג. לאחר מכן פתחה האשה בתביעת גירושין לה כרכה תביעה למזונות אשה, כתובה, משמורת וחלוקת רכוש. היא זרשה לדון בתביעות הכרוכות טרם פסיקת הגירושין.

נפסק:

באזורי:

לאור דברי האשה ובי"כ מתברר כי האשה מסרבת להתגרש ואי"כ תקבל פיצויים, כתובה ומזונות אשה. והואיל והבעל מסכים להתגרש כשכל עניני הרכוש והכתובה ידונו לאתר הגט, ביה"ד רואה את תביעת הגירושין של האשה כתביעה לא כנה, ומשכך כל תיקי הצדדים נסגרים. יוער, כי ענין מזונות הילדים נדון בבית המשפט. אשה שחפצה להתגרש, היתה מיד נענית להצעת הבעל להתגרש לאלתר. אולם אם כל רצונה הוא בכסף, בין אם הכותרת פיצויים או מזונות אשה וכד' הרי שרצונה בממון ולא בגרושין, ומשכך כל התביעה אינה כנה, ובדאי הכריכה אינה כנה, ותיקי הצדדים יסגרו. בענין מזונות אשה, הואיל והאשה תובעת גרושין, והבעל מסכים להתגרש, אין כל מקום לפסוק מזונות אשה. כמו כן צו ביה"ד שניתן בתאריך 2.7.18, בענין רכב... שע"ש הבעל, מבוטל בזאת, וביה"ד נותן צו המורה לאשה להחזיר את הרכב לבעל לאלתר.

בחו"ל.

טענות הבעל להשבת כספים - שני הצדדים האשימו זה את זה במשיכת כספים ללא הסכמה. ביה"ד השתכנע שמשיכות אלה בוצעו בהסכמה הדדית, כאשר כל צד מושך כספים לצרכיו באופן כמעט שוויוני, ולכן תביעת הבעל נדחת.

"כמו כן ביה"ד דוחה טענה שנטענה במרומז, כביכול לבעל יש אי אלו זכויות בדירה שחשבו הורי האשה להעביר על שם האשה - בתם. בי"כ הבעל ודאי מכיר את סעיף 5 (א)(1) לחוק יחסי ממון בין בני זוג. המחריג מתנה שקיבל אחד הצדדים, מאיזון המשאבים. על הטוען לשיתוף או כוונת שיתוף, להוכיח כוונת שיתוף, ונטל ההוכחה מוטל עליו. גם אם טענה זו נטענה בחצי פה, הרי שלא הובאה לטענה זו אפילו בדל של הוכחה, ויש לדחותה. ואין ספק בכוונת שיתוף, מוציא מידי ודאי מתנה שנתנו ההורים לאשה, בודאי שבנדו"ד לדעתנו אפילו ספק אין כאן".

תביעת הבעל לפיצוי - "בענין טענת הבעל לפיצוי בגין הגרושין, כאשר לטענתו הגרושין הינן בעטיה של האשה. ראשית, לטענת האשה נטיותיה המיניות באו כתוצאה מהתנהגות קרה ומנוכרת של הבעל. ובכך לדעתה הגרושין הם מחמת התנהגות הבעל. שנית, ועיקר. בני זוג אינם מתגרשים מתוך אהבה. ישנן סיבות רבות ומגוונות לגרושין. דעת ביה"ד שאין לפסוק פיצוי לגרושין, אאי"כ מדובר בסבל מוכח, שהוא גם נדיר בחומרתו, לאורך שנים. דבר זה לא היה בנדון שלפנינו. משכך אין כל מקום לפסיקת פיצוי גירושין".

לאור כל זאת נפסק כי האיזון יתבצע בחלוקה שוויונית ומועד הקרע ייקבע לעת עזיבת הבעל את הבית המשותף. האיזון יתבצע על כלל הנכסים שצברו הצדדים לרבות זכויות סוציאליות וקרנות שונות. כל אחד מהם יוכל לבקש מינוי אקטואר לבחינת חלוקת הנכסים.

תיק מס' 1176103/3

ניתן ביום כ"ו באדר א תשע"ט (3.3.2019).

הופיעו: עו"ד איימי בכור-בוני (לאשה),

עו"ד אברהם עזריאלנט (לאיש).

פסק הדין עוסק גם בנושאים עילות גירושין, רכוש וראיות.

למדור זה ראו גם פסק דין מס' 3.

בגדול: ✂

באזורי: תיק מס' 1178959/1, ניתן ביום ז' באב תשע"ח (19.7.2018); בגדול: תיק מס' 1184610/1, ניתן ביום ב' בשבט תשע"ט (8.1.2019).
הופיעו: עו"ד דוריס גולשה-נצר ועו"ד רועי אשכרי (לאשה), עו"ד רון קלנר (לאיש).

הערה: השוו למקרה דומה שנידון לאחרונה בבג"ץ 1375/19. באותו מקרה קבע ביה"ד האזורי בת"א כי אין לדון בתביעת הגירושין של הבעל "נוכח העובדה שמתנהלים בין הצדדים דיונים רכושיים והם מתגוררים יחדיו באותה דירה... ומתקבל הרושם כי המשיב מנסה "לאכוף את נושא הדירה" שעה שעניינו תלוי ועומד בהליכים משפטיים הנידונים בערכאה אחרת". ביה"ד הגדול קבל את ערעור הבעל והורה להשיב את הדין להרכב אחר בביה"ד האזורי "נוכח העובדה שההרכב שדן בבקשה כבר הביע את דעתו באופן ברור ביחס למקרה הנדון". עתירתה של האשה לבג"ץ כנגד פסיקה זו של ביה"ד הגדול נדחתה על הסף.

פסק הדין מתאים גם למדורים כתובה, מזונות וילדים.
פסק הדין עוסק גם בנושאים סדרי דין ורכוש.

האשה מבקשת להעביר את הדין בתביעתה להרכב אחר. לדבריה, ביה"ד האזורי לא קיים דיון בזכויות המגיעות לה, ולא ניתן לטעון כי רצונה להבטיח את זכויותיה מהווה סחיטה. עוד היא טוענת כי ביה"ד שמע רק את באי הכוח של הצדדים, אך לא את הצדדים עצמם. היא גם מציעה לנסות הליך שלום בית. הבעל מתנגד לכך וטוען כי לא נפל פגם בהתנהלות ביה"ד האזורי.

ביה"ד קובע שיש לקבל את הערעור. בחינת פרוטוקול הדין באזורי מלמדת כי אכן נפגעה זכות המערערת להישמע, וכי ביה"ד קבע את החלטתו לפני שמע את הצדדים. "החלטה כה גורלית שקבע בית הדין, כי תביעת המערערת אינה כנה וסגירת התיקים אינם עניין של מה בכך. המדובר בעניין מהותי וחשוב ביותר לצדדים, עתיד חייהם המשותפים ושתי בנותיהם מוטל על כף המאזניים, ויש צורך לשמוע את טענות הצדדים כפי שהורתה לגו התורה בפסוק 'שמע בין אחיכם'. זכות בסיסית וטבעית זו, מוקנית לכל בעל דין הבא בשערי בית הדין, להישמע אצל הדין. זכות זו, מחייבת גם את הדין לקיים כלל בסיסי זה, וכפי שמצאנו לקב"ה בכבודו ובעצמו שנהג כך". ביה"ד מצטט מקורות שונים על חובתו של ביה"ד לשמוע את בעלי הדין, מזכיר את תקנה נט של תקנות הדין ומסיק כי "משנפגעה זכות בסיסית זו המוקנית לבעלי דין, הרי דינה של החלטת בית הדין להיבטל".

המערערת השמיעה טיעונים שאילו היו נשמעים בביה"ד האזורי יתכן והיו משנים את החלטתו. כמו כן, היה מקום לבדוק את הסיכוי לשלום בית לפי הצעתה של המערערת. מפסקי דין שונים עולה כי "נכונות התובע או התובעת גירושין לשקול שלום-בית, כשהיא לעצמה, וכן רצונם לקיים לפני הגירושין את הדיונים בעניין הכתובה ויתר העניינים הכרוכים, אינם שוללים מיניה וביה את כנות תביעת הגירושין ואת כנות התביעות הכרוכות בגירושין. היה על בית הדין האזורי לבחון את מכלול נסיבות העניין לאחר שמיעת הצדדים עצמם".

זאת ועוד, ביה"ד קובע שבמקרה בו אין חיוב בגט או חשש עגינות, יש לדון בדרך כלל בענייני הכתובה והרכוש טרם סידור הגט. "ההיגיון בזה הוא פשוט: גט, הינו גט כריתות הכורת בין הצדדים את כל ענייניהם... ק"ו, בנסיבות מקרה דנן, שהצדדים כלל אינם מודעים לסכום הכתובה שנרשם בעת הנישואין, הרי שאם בית הדין היה מסדר גט ולאחר מיכן דן בתביעת הכתובה ומחייב את המשיב בכתובה ותוספת שהסכום הנקוב בה הינו סכום שאינו יכול לעמוד בו, היה הדבר גורם לקטטות והמשיב יכול לטעון שעל דעת כן לא היה מתגרש וכפי שהובא ברמ"א (אה"ע סימן קנ"ד בסדר הגט סעיף פ"א) ומטעם זה צריך לשאול הדין את האשה לפני סידור הגט את עניין הכתובה.

בית הדין סבור שבנסיבת הללו שהמערערת חשה פגועה מהחלטת בית הדין והיחס שקיבלה שיש להיעתר לעתירתה להעברת הטיפול להרכב אחר שידון בעניינים... בית הדין פונה לראב"ד תל אביב יפו הרה"ג זבידה כהן שליט"א שיעביר את הטיפול בעניינם של הצדדים להרכב אחר בבית הדין.

הצדדים רשאים להעביר עותק מפסק דין זה לבית המשפט הדן בעניינם שיכריע בשאלת הסמכות לאור כיבוד הערכאות הנדרש במקרה זה בו החלטת בית הדין הסוגרת את התיקים בוטלה, והצדדים שבים לבית הדין הרבני לדון בעניינם הכולל את התביעות שנכרכו בתביעת הגירושין".

4 | חיוב בפיצוי מוסכם בגין הפרת סעיף בהסכם גירושין שאסר פנייה לרשויות ללא אישור ביה"ד

בית-הדין הרבני האזורי בירושלים:
הרב **אוריאל לביא** - אב"ד
הרב **שלמה תם** - דיין
הרב **דוד מלאך** - דיין

העובדות: ✓

בין הצדדים אושר הסכם גירושין אשר קבע כי הדיונים בכל תביעה ובכל סכסוך עתידי יהיו בסמכות בית הדין ויידונו בבית הדין בלבד. עוד נקבע כי לא תהיה פנייה להפעלת צווי משטרה לרבות אכיפת תשלום מזונות, אלא לאחר אישור בית הדין. כמו כן נקבע כי הצד המפר הסכמה זו, ישלם לצד השני פיצוי מוסכם בסך 400,000 ש"ח. על פי הסכם זה התגרשו הצדדים.

הבעל תבע לחייב את האשה בפיצוי בגין הפרת ההסכם, לאור הגשת בקשות על ידה לצווי הגנה לבית המשפט לענייני משפחה, תלונה למשטרה ופתיחת תיק בהוצאה לפועל והפעלת צווי מעצר, הכל ללא קבלת רשות בית הדין.

האשה טענה מנגד כי הבעל מגיע בידיים לא נקיות, שכן לא שילם את דמי המזונות במשך 4 שנים, ולו חוב בסך עשרות אלפי שקלים. עוד טענה האשה, כי הסעיף בהסכם האוסר עליה לפנות לבית המשפט, למשטרה ולרשויות נוגד את תקנת הציבור ולכן בטל על פי חוק החוזים.

✂ נפסק:

תיק מס' 755954/28
ניתן ביום י"א טבת תשע"ט (19.12.18)
הופיעו: עו"ד ניצן שילוני כספי (לאשה), עו"ד ברוך בן יוסף (לאיש).

**פסק הדין מתאים גם למדורים מזונות וילדים.
פסק הדין עוסק גם בנושאים מאבקי סמכות וסדרי דין.**

למדור זה ראו גם פסק דין מס' 5.

מזונות

5 | חיוב בעל מעגן במזונות מעוכבת בסך 100,000 ש"ח לחודש; דחיית יכולתו של הבעל להתנות את מתן הגט בקבלת רכוש

בית הדין הרבני האזורי תל אביב-יפו:
הרב **אחיעזר עמרני** - אב"ד
הרב **אפרים כהן** - דיין
הרב **יהודה יאיר בן מנחם** - דיין

☑ העובדות:

הצדדים נשואים בנישואין שניים ולהם בת אחת משותפת. הצדדים פרודים מזה 4 שנים. במהלך שנת 2014 הגישה האשה תביעת גירושין. ביום 17.6.15 פסק בית הדין כי הבעל חייב לתת גט לאשתו וכי תביעתו לשלום בית נדחית. הבעל ערער על פסק הדין, אך ביה"ד הגדול דחה את ערעורו. לאחר הערעור הבעל הוזמן לסידור גט ואולם נתברר כי הבעל ברח מהארץ למרות צו עיכוב יציאה שהוצא נגדו. כנגד הבעל הוטלו צווי הגבלה, ונקבע שהוא חייב לשלם לאשתו סך של 500 ש"ח ליום עד לגירושין. כן הטיל ביה"ד הרחקות ר"ת על הבעל והתיר לפרסם את שמו. לאור המשך הסרבנות הגדיל ביה"ד את סכום החיוב עד שזה הגיע לסך של 3,000 ש"ח ליום. ביום 21.8.17 הורה ביה"ד כי ניתן לכפות על הבעל את מתן הגט.

האשה ביקשה לחייב את הבעל במזונות מעוכבת ע"ס 150,000 ש"ח. הבעל הגיב במכתב עם חתימה לא ברורה, וטען כי משך כל ההליך נמנע ממנו הליך הוגן ולכן "נאלץ לנוס על נפשו". עוד הוא ציין כי הצדדים התקיימו משך החיים המשותפים, דווקא מהכנסות האשה, שהיו גבוהות במיוחד, ע"ס 200,000 ש"ח, וכי הוא "משתוקק לתת ג"פ לאשה, אולם רק לאחר הסדר כספי הוגן וראוי". עוד טען הבעל כי כאשר לאשה יש הכנסה אין מקום לפסוק לה מזונות מעוכבת וכי האשה מעוכבת מחמתה ולא מחמת בעלה.

בית הדין דן בשני נושאים: 1. האם יש מקום להפעיל את סעיף הפיצוי? 2. האם סעיף הפיצוי המוסכם תקף הלכתית או שיש לבטלו מכיון שהוא אסמכתא בעלמא?

ביחס לשאלה הראשונה בית הדין קובע כי האשה הפרה את ההסכם עת פנתה לקבלת צווים מן המשטרה במקום "לממש את האפשרות שניתנה לה לפנות לבית הדין ולבקש את הסעד הראוי בנסיבות שאינה מקבלת מזונות כמתחייב, לרבות באמצעות צווים משטרתיים". בית הדין קובע כי זו הייתה כוונת הצדדים בעת חתימת ההסכם וכי ניתנה לאשה חלופה סבירה ונגישה של פנייה לבית הדין, ומשכך אין יסוד לטענה כי הסעיף נוגד את תקנת הציבור. משהאשה הפרה את ההסכם, עומדת לבעל הזכות לממש את זכותו לפיצוי בגין ההפרה ללא הוכחת נזק.

"ביחס לתוקף ההלכתי של הסעיף הקובע קנס של 400,000 שקל בגין הפרת ההסכם. הדבר ברור ופשוט שהוראות ההסכם מחייבות את שני הצדדים, אמנם לכאורה חיוב מסוג זה דינו כאסמכתא דלא קניא, אולם מלבד הקנין שבוצע במועד אישור ההסכם בפני ביה"ד, יש להסכם גירושין חתום שאושר כחוק, מעמד של קנין סיטומתא, כמו שכתבו בפסקי דין רבים, עיין פד"ר כרך ג' עמ' 369 פד"ר כרך ד' עמ' 198, כרך יח עמ' 91, ובעוד פסקי דין.

כידוע מנהג הסוחרים להתחייב בקנסות להפרת חוזה, ולכן דין ההסכם כסיטומתא ואין לבטל את תוקף ההסכם בטענה של אסמכתא". לקביעה אחרונה זו מביא ביה"ד מספר מקורות, כולל פסיקה של הרב אלישיב "שכיון שהתחייבות זו תופסת לגבי בתי המשפט האזרחיים לכן יש כאן גמירת דעת ואין כאן אסמכתא".

בית הדין מפנה לסעיף 15 לחוק החוזים (תרופות) הדין בפיצויים מוסכמים וקובע כי על פי הוראתו יש לקבוע כי קיים בישראל מנהג סוחרים, ולפיו הערכאה השיפוטית המוסמכת דנה בטענה להפרת ההסכם ומעמידה את הפיצוי בגין ההפרה בסכום המתאים לנסיבות.

זאת ועוד, לפי דברי הרמ"א בחו"מ רז, טו ישנם עוד שני טעמים לדחיית טענת האסמכתא: הראשון, "כשיש דינא דמלכותא מועיל קניין למרות שזו אסמכתא". השני, כי מדבריו (וראו ערוך השולחן שם) עולה כי אפילו דיין קבוע יחיד שהצדדים הסכימו לסמכותו (ובמקרה דנן, לאישורו את הסכם הגירושין שלהם) הוא בעל סמכות להפקעת ממון.

"לאור כל האמור, היות ועפ"י הטעמים המפורטים לעיל אין חיסרון של אסמכתא, והיות ולפי האמור בחוק החוזים תרופות בשל הפרת חוזה בסעיף 15, רשאי ביה"ד להפחית את הפיצויים שנקבעו אם נראה לו שלא נקבעו באופן סביר, לפיכך בנידון זה בית הדין פוסק להעמיד את הפיצויים על סך של 100,000 שקל, והנתבעת חייבת לשלם לתובע תוך 30 יום סכום זה, או לחילופין יקזזו מחובו של התובע שטרם שילם לנתבעת, סך של 100 אלף ש"ח".

✂ נפסק:

ביהמ"ש, שהוא המקום בו יש לדון בטענות מן הסוג אותן העלה הבעל, לא קיבל את דבריו".

לאור כל זאת, יש לקבוע שאין הבעל רשאי לעכב את סידור הגט ולהתנותו בפתיחת הליך רכושי נוסף.

השתכרות האשה: יש לדחות את טענת הבעל כי לא ניתן לחייבו במזונות מעוכבת כאשר לאשה יש מקורות השתכרות. הדין בוחן בהרחבה את המקורות ההלכתיים ואת פסיקת בתי הדין, ומכריע כי למרות שמזונות מעוכבת אינם בהכרח מדין קנס, בכל זאת הבעל אינו זכאי למעשה ידי האשה. כך עולה מתשובת הרא"ם (סימן ל') ש"ספק גירושין דומה למי שלא הגיע גט בידה ובמקרה האחרון הרי ברור שחיוב המזונות הינו מכח חיוב המזונות הרגיל, נמצא שלדעת הרא"ם במגורשת ואינה מגורשת חל חיוב המזונות הרגיל ובכל זאת, כאמור לעיל, פסק שאין לו מעשה ידיה כי היכי דתהווי לו איבה" (כלומר הדבר יעודד אותו לתת גט).

לאור כל האמור לא נמצאה כל עילה לדחות תביעת האשה למזונות מעוכבת, ועל כן, בשלב זה, ולאור רמת החיים הגבוהה בה חיו הצדדים, כאשר אף לפי כתב התגובה של הבעל, הצדדים חיו מסך של כ-200,000 ש"ח לחודש, ביה"ד מוצא לנכון לחייב את הבעל בשלב זה בסך של 100,000 ש"ח לחודש החל מיום מתן פסק דין זה. במידה והבעל לא ישלם ניתן לגבות מחלקו של הבעל מחשבון הנאמנות המשותף לו ולאשה, בו מופקדים כספי מכירת בית המגורים המשותף.

"ביה"ד מבהיר כי ייתכן וגם סך המזונות שנקבע כעת יעלה בעתיד וזאת על פי שיקול דעת ביה"ד ועל פי התקדמות ההליכים. ביה"ד קורא לבעל לנהוג על פי ההלכה ולסיים את ההליכים בהקדם, בדרך מכבדת, מכובדת וראויה".

תיק מס': 982610/17, ניתן ביום כ"ג כסלו תשע"ח (11.12.17).
הופיעו: עו"ד יוסף מנדלסון וטו"ר נפתלי לוי (לאשה), טו"ר זיו ברקוביץ ועו"ד וטו"ר צבי גלר (לאיש).

הערה: להרחבת טיעוניו של הרב בן מנחם ראו פסיקה קודמת שלו מביה"ד בנתניה שפורסמה במאגרים המשפטיים: תיק 833000/5 (לגבי השימוש בשיטת מהרשד"ם); תיק 833000/12 (פסיקת מזונות מעוכבת כשיש לאשה מקורות השתכרות).

פסק הדין מתאים גם למדור תנאים למתן הגט.
פסק הדין עוסק גם בנושאים צווי הגבלה, עילות גירושין, סדרי דין ורכוש.

למדור זה ראו גם פסקי דין מס' 3, 4, 6.

הרב יהודה יאיר בן מנחם (בהסכמת שני חבריו להרכב):
תגובת הבעל הונשה שלא ע"י מורשה כדין ואולם לדעת ביה"ד אין לדחותה מטעמים פרוצדורליים, שכן חובתו של הדיין הינה לשפוט משפט צדק ולדון דין אמת, "ולא תהא הפרוצדורה כאבן נגף לבירור האמת".

כפיית הגט: במקום שבו מאיסותה של האשה בבעלה נובעת ממעשיו הרעים נפסק בראשונים שאין להפסידה מכתובתה ומזונותיה, ורק במקום בו המאיסות אינה נובעת ממעשיו, אלא ממחלה וכדומה, שאז למרות שהמאיסות מוצדקת, מכל מקום האשה הפסידה את כתובתה ומזונותיה. על כורחנו לומר שרק כאשר האשה אינה רוצה להיות עם בעלה ואין לה טעם הגון לכך על פי הדין רק אז מפסידה מזונותיה, אבל אם אינה רוצה להיות עם בעלה ויש לה טעם הגון לכך על פי דין הרי שבעלה חייב במזונותיה, ואין אנו אומרים שחיוב המזונות כמוהו ככפייה לגרשה, שכן הבעל עומד בחיובו לשלם מזונות, ואם אינו רוצה לפרוע את חיובו רשאי לגרשה.

יש להוסיף שגם לשיטת הרא"ש, שקבע שאין לכפות גט אלא במקרים המנויים במשנה, ניתן לכפות את הבעל לגט במקרה בו הוא מתכוון לצאת לחו"ל ויש חשש שלא ישוב. הדין מצטט פוסקים רבים התומכים בכפייה זו. הגדיל לפסוק הרשב"ש (סי' מו) שקבע כי בעל שהשאיר אשתו עגונה והלך למדינת הים, רשאי ביה"ד לכופו להשאיר גט עבור אשתו אף אם האשה עצמה לא תבעה זאת.

יתר על כן, בנד"ד לאור כך שנפסק שיש לכפות על הבעל לגרש את אשתו (מכוח דברי רבינו ירוחם ולאור כך שהבעל נטש את אשתו), אין כל מניעה לחייב את הבעל במזונות מעוכבת.

לגבי תנאי הבעל: ביה"ד דוחה את דרישת הבעל לעיכוב סידור הגט עד לאחר שיושלמו תנאיו הממוניים ותתבצע חלוקת רכוש הוגנת לשיטתו. זאת לא רק משום שהסמכות החוקית לדון בענייני הרכוש ניתנה לביהמ"ש ועל הבעל היה להציג בפניו ביהמ"ש את כל טענותיו, ולהיאבק בין כתליו על זכויותיו על פי חוק, אלא גם ובעיקר מפני שמבחינה הלכתית מובהקת דין טענתו להידיחות.

הבעל מבקש להסתמך על דברי המהרשד"ם הידועים. ואולם מצינו ראשונים שכתבו במפורש ההפך מדבריו. ועוד, לדעת ביה"ד יש לחלק בין סוגי התנאים, "וכאשר הבעל מבקש להתנות תנאים שבאו לגרוע מזכויותיה של האשה על פי דין אין להתיר לבעל להתנותם, מה שאין כן כאשר הבעל מבקש להתנות תנאים שנועדו להגן על זכויותיו, וממילא אין בהם בכדי לגרוע מזכויותיה של האשה, ועל כן אין למנועו מלהתנותם. וכן מצאנו להרבה מרבתינו שדנו בטענת עיגון ולא התירו לבעל שכופין אותו לגרש להטיל תנאי בגט אלא אם כן התנאי בא להגן על זכויותיו (ועל כן אין לראות בו תנאי הגורע מזכויותיה של האשה). ועל כן נראה שבנידון שלפנינו בו הבעל מבקש לזכות בממון אשר לטענתו מגיע לו על פי חוק, כאשר ביהמ"ש אשר ממונה לדון אך על פי החוק לא העניק לו את מבוקשו. לכן אין לראותו בבקשתו זו של הבעל כבקשה להגן על זכויותיו על פי דין".

כן המהרשד"ם עוסק בתנאי שנקל לאשה לקיימו "ובוודאי שבנד"ד אין לראות בתנאי הבעל תנאי שנקל לקיימו וזאת אחרי שגם

ילדים

מאיך ביה"ד דוחה את טענת האם כי שינוי המשמורת אינו משמעותי. בהיעדר פירוט בהסכם המבדיל בין גבוה המזונות שנקבע עבור כל ילד, הנחת העבודה היא שסכום המזונות מתחלק בשווה בין הילדים. לכן פסק ביה"ד כי הוא מפחית את סכום המזונות ל-2,666 ש"ח, החל מיום פתיחת התיק דנן.

כן חייב ביה"ד את האם להשיב לאב את סכומי קצבת הילדים שקיבלה מן המל"ל, החל מיום העברת המשמורת עליו ועד היום. מובהר כי כל עוד לא ניתנה החלטה רשמית בדבר שינוי המשמורת ש מקום לומר שהאם נטלה כדין את הקצבה, גם אם הבן שהה אצל אביו.

✂ נפסק:

האם ערערה על פסה"ד של ביה"ד האזורי ואולם ביה"ד הגדול דחה הערעור בהיעדר עילה מוצדקת להתערב בשיקולי דעת בית הדין האזורי שהסתמך על ההסכם ורוח ההסכם. ביה"ד האזורי צדק בכך שנצמד להסכם כמו שהוא ("זו חובתו וסמכותו של בית הדין לעמוד על המשמר באכיפת ההסכם כפי שהוא ובית הדין פעל בהתאם לחובתו") והגיע למסקנה לחיוב המשיב בסכום הנ"ל לאחר חישוב מדוקדק של הסכום לפי ההסכם: "בהתאם להסכם על המשיב לשלם ארבעת אלפים ש"ח לחודש לשלושת הילדים. עקב כך שהבן הגדול עבר לרשות המשיב יש לחלק את הסכום לשלושה ולחייב את המשיב בסך 2,666 ש"ח לחודש בעבור שני הילדים הנמצאים ברשות המערערת... הוצאות הבן מוטלות על המשיב גם בימי שהות הבן בבית המשיב, בעת החופשות כך שלא ניתן לקבל טענה שבמרבית הזמן הבן שוהה בישיבה. הוצאות הבת מוטלות על המערערת מכח ההסכם, המערערת החליטה על דעת עצמה להעביר את הבת לחינוך בניגוד להסכם ועלילה לשאת באחריות לתוצאות. באשר לטענה כי בית הדין קבע מזונות עד לגיל 18 בניגוד לנהוג ולמקובל. המערערת רשאית לבקש הבהרה מבית הדין האזורי לקביעה זו".

עם זאת, ביה"ד קובע כי מאחר ובהסכם שנחתם בין הצדדים הוסכם ששכר הלימוד של הבנים יחול על האב, ולאור הסכמת הצדדים בהסכם לקבל על עצמם את הכרעתו של רב מסוים בשאלות שיתעוררו ביניהם באשר למקום הלימודים, יש לאמץ סעיפים אלו שבהסכם ולחייב את הצדדים לפעול בהתאם. לכן, על הצדדים לפנות לרב עליו הסכימו ולשטוח בפניו את עמדתם בשאלת המשך לימודי הבן. ככל שהרב הנ"ל יחוה דעתו שטובת הבן כפי שהיא עתה, דורשת את המשך לימודי הבן בישיבה בה הוא לומד היום, אזי על האב לשאת בכל תשלום שכר הלימוד שייקבע.

"יחד עם זאת, בית הדין סבור שאין עילה הלכתית לחיוב בהוצאות משפט. טענות המערערת בעניין הגבלת חיוב המזונות עד לגיל 18 שנים וכן מה שנגרם לה הוצאות משפט בגין אי ביצוע הסדרי שהות ע"י המשיב ראויים לבידור, ומשכך אין עילה לחיוב בהוצאות משפט בהתאם לכללי ההכלה שנפסקו בשו"ע חו"מ סימן י"ד סעיף ה'".

6 | תביעה להפחתת מזונות ילדים ופרשנות סעיף הסכם הגירושין לגבי חינוך קטינים על ידי בורר שהוסכם בהסכם.

בבית הדין הרבני הגדול בירושלים
הרב **יעקב זמיר** - דיין
הרב **מימון נהרי** - דיין
הרב **ציון לוז-אילוז** - דיין

☑ העובדות:

בין הצדדים נחתם הסכם גירושין בשנת 2013, הקובע את סכום המזונות לשלושת ילדי הצדדים כתלוי בגובה משכורתו של האב - אם היא מעל 7,000 ש"ח ישלם האב 4,000 ש"ח לחודש, ואם היא נמוכה מ-7,000 ש"ח ישלם האב 3,000 ש"ח.

לביה"ד האזורי הוגשה ע"י האב תביעה להפחתת מזונות להבא ולמפרע, עקב שינוי נסיבות אשר יש בהם לטענתו, כדי לבטל את הסכם הגירושין. לטענתו, כחצי שנה לאחר הגירושין עבר הבן הגדול לחיות אצלו באופן קבוע, אלא שההחלטה הפורמלית על שינוי המשמורת התעכבה. עוד טוען האב שנישא מחדש וכי נולד לו בן נוסף, ולכן יש לחייבו ב-2,000 ש"ח בלבד, וכן להשיב לו את כל דמי המזונות ששילם לשווא. כן מבקש האב לחייב את האם להשיב לו את כל דמי קצבת הילדים שנטלה שלא כדין.

עוד טוען האב כי האם נישאה מחדש לאדם אמיד הדואג לכל מחסורה, ולכן על פי תקנת מועצת הרבנות הראשית יש לחייב את האם ליטול חלק במזונות ילדיה מדין צדקה.

האם טענה לעומתו כי שינוי המשמורת לא משמעותי שכן הבן לומד בישיבה, ומגיע לבית ההורים רק פעם בשבועיים. עוד טוענת האם כי חובת הצגת המסמכים בדבר הכנסה נמוכה מוטלת על האב, ולכן יש לחייבו לפי הסכום הגבוה שנקבע בהסכם. עוד טוענת האם כי בהתחשב בכך שסכום המזונות כולל הוצאות חריגות מדובר בסכום נמוך למזונות.

ביה"ד האזורי פסק כי הוא מקבל עקרונית את עמדת האם לפיה חובתו של האב להציג מסמכים באשר לגובה הכנסתו ומשלא עשה כן יש מקום להניח שמשכורתו עברה את סף החיוב הגבוה יותר. כן פסק ביה"ד שהסכם הגירושין עומד בתוקפו שכן, ככלל, נישואין שניים ולידת ילדים נוספים, אינם מהווים שינוי נסיבות המצדיק מיידיית את ביטול ההסכם, וכי יש לדון בכל מקרה לגופו. בנד"ד התייחס ההסכם לשינוי הכנסה הצפויים ועל כן יש להניח שהצדדים לקחו בחשבון את מכלול השינויים העתידיים הסבירים, ובכלל זה הבאת ילדים נוספים.

✂ נפסק:

ביה"ד הוא בחומרה את התנהלות הוועדה ובכך שקיבלה החלטה בנוגע לילדים מבלי שלקחה במסגרת שיקוליה את חו"ד של המומחה וכן לא זימנה אותו לוועדה. בנוסף, הוועדה לא התייחסה לחו"ד של מומחה קודם והחלטתם התבססה בעיקר בשל מסוכנותו המינית של האב, תוך התעלמות מתוצאות בדיקת המסוכנות שעבר, שהפריכו את האמור.

הוועדה לא פעלה בהתאם לתקנון משרד הרווחה ולא זימנה את ההורים לוועדה כנדרש, ולא ביקשה את עמדתם, ומשכך נוצר פגם בתקינות ההליך. מעבר לכך קיים פגם מקצועי באופן הסקת מסקנות הוועדה ובכך שתוצאות בדיקת המסוכנות של האב לא היו מונחות בפניה.

לאור האמור, הורה בית הדין, בהסכמת מנהלת שירות הרווחה, על עריכת וועדה חוזרת ובה יילקחו כל הנתונים הנ"ל בחשבון.

בהתייחס לטענות ב"כ האשה כנגד תפקודו של מומחה בית הדין והודעתה כי בכונתה להגיש נגדו תביעה נזיקית, קבע בית הדין כי לא מצא פגם בהתנהלותו אך נעתר לבקשת האשה לחקור את המומחה.

לגבי תביעת נזיקין בבית משפט אזרחי נקבע כי לפי הפסיקה יש למצות תחילה את הליך הברור בפני בית הדין בטרם פניה לערכאה אחרת.

בית הדין התייחס למעמדו של מומחה שמונה על ידו והפנה לבג"צ 5352/18 שם נקבע כי ביה"ד רשאי לסמוך על מומחה שמונה ואינו מחויב לחקור אותו. בהמשך הובאו דברי בית הדין הגדול (תיק 1-62-7894) לפיהם במקום שיש הצדקה משפטית או עובדתית יוצאת דופן לסטות מדברי המומחה, רשאי בית הדין לפעול בהתאם לתקנה 258 י"ב לתקנות סדר הדין האזרחי העוסקות בהעברת שאלות הבהרה למומחה והזמנה לחקירה, באישור בית המשפט.

בענייננו, ולאור הטענות הקשות של ב"כ האם, החליט בית הדין לקבוע דיון לחקירת המומחה. החקירה תתקיים רק אחר התכנסות הוועדה לתכנון טיפול והשלמת ההליך הנחוץ לטובת הילדים. בית הדין מינה גורם מקצועי אחר, לצורך הדרכה הורית לאם וטיפול, לטובתה ולטובת הילדים.

נקבע כי משמורת הילדים תהיה אצל האב עם הסדרי ראייה מורחבים לאם. הצדדים הופנו לבדיקת מסוגלות הורית ולהמשך טיפול אצל גורם מקצועי אחר.

כן נקבע כי לצורך קביעת משמורת קבועה תתכנס וועדה נוספת של הרווחה, בהשתתפות ההורים, גורמי טיפול ובהסתמך על תוצאות בדיקת המסוגלות הורית, ויגישו את המלצותיה לבית הדין. לאחר קבלת המלצות הרווחה יקבע מועד לחקירת מומחה בית הדין.

תיק מס' 1091929/2

ניתן ביום כ"ח מרחשון תשע"ט (6.11.18)

הופיעו: עו"ד תמר רובין ועו"ד עדנה אשכנזי (לאשה), עו"ד צבי גלר וטו"ר זיו ברקוביץ (לאיש)

פסק הדין עוסק גם בנושא סדרי דין.

למדור זה ראו גם פסק דין מס' 3, 4, 8.

תיק מס': 958159/3

ניתן ביום: א' בשבט תשע"ט (7.1.19).

הופיעו: עו"ד יובל בדיחי (לאשה), טו"ר שלמה אלבוים (לאיש)

פסק הדין מתאים גם למדור מזונות.

פסק הדין עוסק גם בנושא סדרי דין.

7 | ביקורת חריפה על התנהלות וועדת תכנון וטיפול ביחס להוצאת ילדים ממשמורת ובחינת מעמדו של מומחה מטעם ביה"ד

בבית הדין הרבני הגדול בירושלים

הרב **מרדכי רלב"ג** - אב"ד

הרב **יקותיאל כהן** - דיין

הרב **בצלאל ווגל** - דיין

☑ העובדות:

בפברואר 2017 קבע ביה"ד כי הילדים יהיו במשמורת האב וייקבעו הסדרי ראייה בין האב לילדים. ההחלטה ניתנה בהסתמך על חו"ד של איש טיפול, שמונה על ידי בית הדין ואשר קבע כי האב כשיר לגדל את הילדים במשמורת מלאה והאם בלתי כשירה בשל קשיים נפשיים מהם היא סובלת.

מספר חודשים לאחר מכן הורה בית הדין על העברת משמורת לאם לאחר שהתעוררו חשדות לפגיעה מינית בילדים מצד האב. ביה"ד מינה מומחה לצורך מתן המלצות בנוגע להסדרי ראייה בין הצדדים לילדים וליווי המשפחה. האם הערימה קשיים ולא שיתפה פעולה עם המומחה שמונה.

בבדיקת הערכת מסוכנות שעבר האב נשללה מסוכנות מינית מצדו. במקביל החל האב טיפול פסיכולוגי אצל איש טיפול. בפני ביה"ד הונחו המלצות של שלושה מומחים שדחו את מסוכנות האב. בתחילה, המומחה שמונה על ידי בית הדין המליץ על משמורת משותפת בשל שיפור במצבה של האם והיעדר מסוכנות מצדו של האב. אולם בשל חוסר שיתוף פעולה של האם בכל הנוגע לעדכון בדבר מצבה הנפשי, הומלץ על החזרת המשמורת לאב והסדרי ראייה של האם עם הילדים במרכז קשר. ביה"ד אימץ את המלצת המומחה והורה על משמורת זמנית לאב.

לאחר מכן התקיימה וועדת תכנון וטיפול של שירותי הרווחה, אשר המליצה על הוצאת הילדים באופן מיידי ממשמורת האב למשפחת אומנה.

בפני בית הדין התקיים דיון מקיף וארוך כאשר טובת הילדים והדרך הנאותה לשיקומם עמדה בפני בית הדין.

יובהר: ההלכה היהודית והמורשת היהודית מתנגדות ומסתייגות מ'המשפחות החדשות'. אין מקום שבית דין רבני המופקד על שמירת היוחסין בעם ישראל ייתן, ולו בדיעבד 'הכשר', הכרה או סיוע עקיף להקמת מערכות זוגיות מהן מסתייגת ההלכה בכל תוקף.

בנסיבות אלו, אין בידי ביה"ד לתן כעת היתר נישואין לבן המבקשת. אם וכאשר ירצה בן המבקשת, בהגיעו לבגרות, להינשא כדמו"י ויבקש היתר נישואין תיבחן הבקשה לגופה ועל פניו יהיה מקום להיעתר לה.

בגדול:

לפני ביה"ד הובאה בקשה לקביעת מעמדו של הילד... לאחר העיון בתיק ושמיעת אם המבקש ביה"ד קובע כי הילד הינו יהודי וכשר לבוא בקהל. והוא רשאי להינשא כדמו"י.

באיזורי: תיק מספר: 1167070/1 בביה"ד האזורי בגדול: תיק מס' 1178726/1 בביה"ד הגדול. פרוטוקול ביה"ד האזורי מיום א' בסיון תשע"ח (15.5.2018); החלטת ביה"ד הגדול ניתנה ביום י"ב בטבת תשע"ט (20.12.2018). הופיעה: עו"ד דניאלה יעקובי (לאם ובנה).

פסק הדין מתאים גם למדור ילדים.

מתן היתר נישואין לילד צעיר שאמו חיה עם בת זוג | 8

בית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו:
הרב **שלמה שטסמן** - אב"ד

בית הדין הרבני הגדול ירושלים:
הרב **אליעזר איגרא** - דיין
הרב **א' אהרון כץ** - דיין
הרב **שלמה שפירא** - דיין

העובדות:

באזורי:

המבקשת: נולדתי בארץ בשנת... הוריי הם... אני רווקה. אחותי נישאה בארץ, כדמו"י (מצרפת תעודת נישואין- התעודה נסרקה לתיק). יש לי בן שנולד מתרומת זרע מתורם יהודי. (מצרפת מסמכים). מבקשת אישור שיאפשר לו להינשא כדמו"י.

אב"ד: מה פשר שני שמות המשפחה שלך? מבקשת: יש לי בת זוג בשם... לכן הילד נושא גם את השם... אב"ד: ומה פשר השם הקודם? המבקשת: זה שם של בת זוג קודמת.

אב"ד: במקרים של תרומת זרע ביה"ד נוטל אחריות הלכתית כבדה במתן היתר נישואין. לצד המורכבות החברתית ישנה גם בעיות משפטיות, שכן, סמכות ביה"ד על פי חוק הינה לתן היתר נישואין כאשר המשמעות הפשוטה היא לתן היתר סמוך למועד נישואיו של הילד. אנו נכונים ליטול את האחריות ההלכתית ולהיכנס לדוחק המשפטי על מנת להקל את תחושתם של אימהות רווקות שרובן ככולן נשים שאיתרע מזלן ולא מצאו בן זוג, ובלית ברירה, ואף שהדבר אינו מותר בפשטות הלכתית קיבלו תרומת זרע בבחינת "הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי". ביה"ד עושה זאת על מנת לתת להן תחושה טובה כבר עתה, שמעמדו ההלכתי של בנם הוסדר כבר עתה.

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל
רקמן בפקולטה למשפטים שבאוניברסיטת בר-אילן,
הינו מרכז משפטי - חברתי הפועל במסגרת אקדמית
ועוסק בקידום צדק מגדרי בתחום דיני המשפחה
בישראל, תוך מחויבות לערכי היהדות ולערכיה של
מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

פעולות המרכז:

המרכז מפעיל תוכנית לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה אשר במסגרתה מיוצגות ללא עלות עשרות נשים מדי שנה, הן בבתי המשפט האזרחיים והן בבתי הדין הדתיים. כמו כן במסגרת התוכנית המרכז מעניק ייעוץ משפטי חינם למאות נשים מכל רבדי האוכלוסייה באמצעות קו סיוע טלפוני.

בנוסף, המרכז מפעיל מספר תוכניות המספקות תמיכה רגשית לנשים בתהליכי פרידה וגירושין. בכלל זה, קבוצות תמיכה ופרויקט "אשה לצדך" המציע ליווי פרטני של מתנדבות אשר הוכשרה על ידי המרכז. הייעוץ המשפטי והליווי הרגשי משלימים זה את זה לכדי מתן מענה הוליסטי ומעצים לנשים הפונות למרכז.

המרכז פועל לקידום מדיניות ושינויי חקיקה בתחום דיני המשפחה בפרט בנושאים הנוגעים לנשים ומעמדן וזאת באמצעות פרסום ניירות עמדה, מחקרים, עתירות לבג"ץ, ייזום וקידום חקיקה, כנסים ועוד. המרכז תומך ושותף פעיל במאבק למען מציאת פתרונות הלכתיים לעגונות ומסורבות גט.

כתובת המרכז:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן רמת-גן 5290002
טל: 03-5318895 | פקס: 03-7360499
דוא"ל המרכז: rackman.center@biu.ac.il
דוא"ל המערכת: DVD.rackman@gmail.com
www.rackmancenter.com

הדין והדיין

גליון מספר 51